

Fugletrekket i Åkersvika naturreservat 2023

Av Jon Bekken

bmBilde

Statsforvalteren i Innlandet
Rapport nr. 4 | 2024

Forfatter: Jon Bekken
Tittel: Fugletrekket i Åkersvika naturreservat 2023

ISBN: 978-82-8410-041-8

Forsidebildet: Knekkandpar i Flagstadelvdeltaet øst for E6 den 12. mai 2023
Foto: Brit Rennemo

© 2024 Forfatteren

Rapporten er lisensiert under «Creative Commons Navngivelse – Ikke Kommersiell – Del På Samme Vilkår 3.0 Norge»-
lisensen som er gjengitt her: <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/no/>

Biolog Jon Bekken, Åshøgveien 620, 2360 Rudshøgda
tlf. 47 28 44 88 E-post: JonBekken@broadpark.no

Tittel: Fugletrekket i Åkersvika naturreservat 2023	Emneord: Fugletrekk Våtmarksfugler Åkersvika naturreservat
Tellinger: BirdLife Norge, Hamar lokallag Rapport: Jon Bekken	Dato: Mars 2024
Oppdragsgiver: Statsforvalteren i Innlandet	Oppdragsreferanse: Marie-Louise Olsen

Sammendrag:

Tellingen av trekkende våtmarksfugler i Åkersvika naturreservat begynte allerede i 1974. Etter fem års opphold ble tellingene tatt opp igjen i 1984, og har deretter fortsatt etter samme metodikk. Antallet fugler som raster i området er avhengig av mange faktorer, som årstidenes gang, bestandsstørrelse, tilgang på egnet føde, vannstand, konkurranse med andre rasteplasser, og forstyrrelser fra folk og predatorer.

Som de foregående årene er tellingene i 2023 utført av en gruppe medlemmer av BirdLife Norge (tidligere Norsk Ornitologisk Forening), Hamar lokallag. Det ble gjennomført 25 tellinger på våren og 32 på høsten. Det er telt fugler i seks delområder, fra faste observasjonspunkter. Det er benyttet teleskop på stativ. Som i fjor var vannstanden i mai lav, og både måker, makrellterne og tjeld gikk til hekking i reservatet. Bare hettemåker i Flagstadelvdeltaet øst for E6 hekket vellykket. Lav vannstand og blottlagte mudderflater ville gitt gode forhold for vadefugler på trekk. I forhold til for noen tiår siden er disse artene fåtallige i dag, men vipe overrasket med litt høyere antall på vårtrekk i år. Høstvannstanden var den høyeste på mange år, med flere små topper og svært høyt nivå etter ekstremværet «Hans». Under slike forhold uteble vadefuglene i stor grad, men kortnebbgås, kanadagås og stokkand var tallrike i perioder.

Da telleresultatene ble summert opp, viste det seg at den klart mest tallrike arten var kortnebbgås, etterfulgt av stokkand, kanadagås, krikand og fiskemåke. Trekket av kortnebbgjess startet tidlig, den første flokken ble sett 23. mars. Den 4. april rastet hele ca. 6.000 individer i område Espern indre og bidro til årets høyeste sum.

En rekke mindre vanlige arter ble observert i løpet av sesongen. Den 21. mai lå en praktærfugl hann sammen med seks ærfugl i område Espern ytre. Dette var første funn i Innlandet. Andre uvanlige arter var snøgås, taigasædgås, tundrasædgås, snadderand, taffeland, vannrikse og svarterne.

Hvert år blir observasjonene sammenfattet i en rapport (Kristiansen 2014, Bekken 2015-2022). Alle observasjoner blir lagt inn i Artsobservasjoner, vanligvis samme dag som tellingene er utført. Leveransen består i tillegg til denne rapporten av et regneark med telleresultater for de 38 vanligste artene dag for dag delt på seks delområder.

Takk til Brit Rennemo og Morten Brandsnes for korrigerings og supplering av rapportteksten.

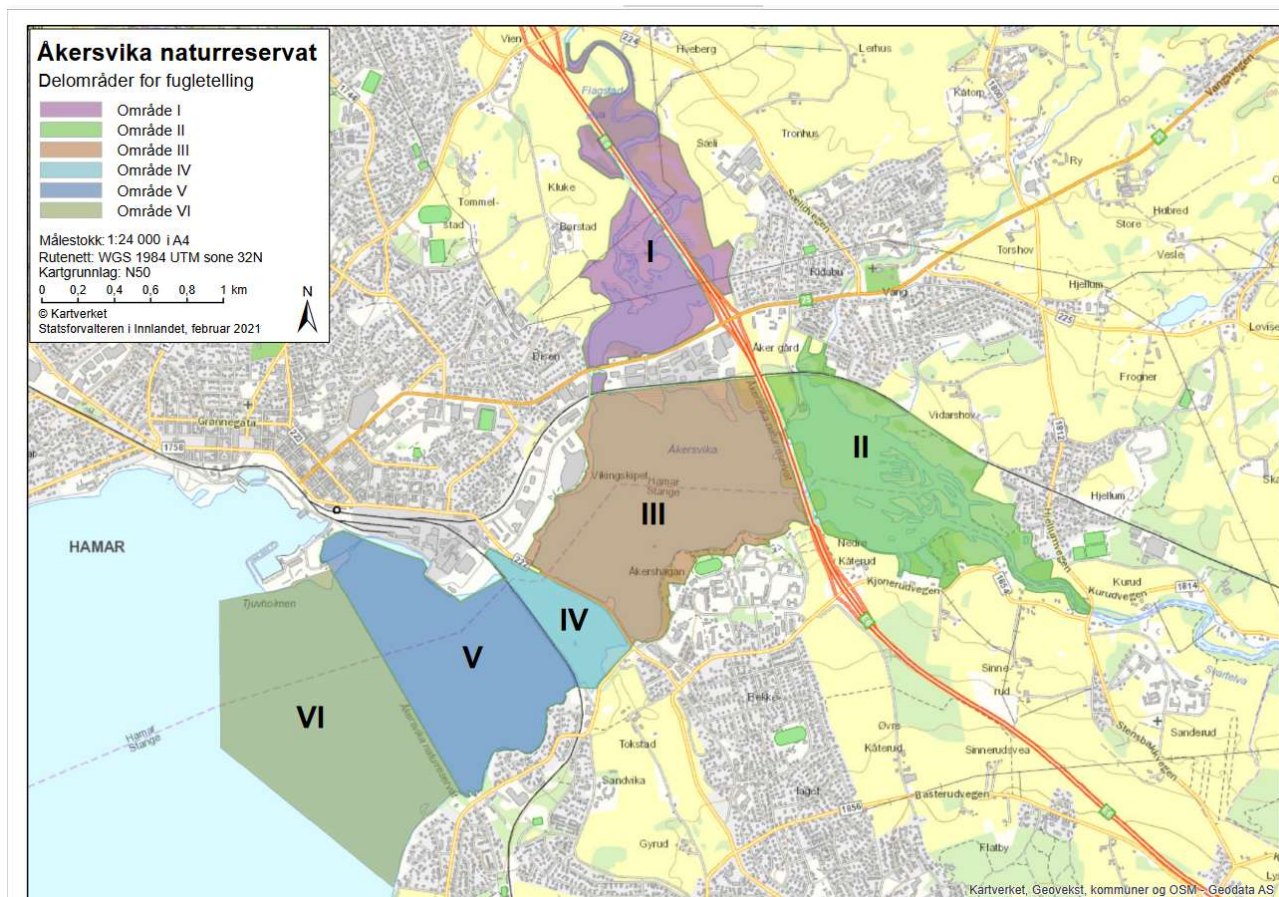
Innledning

Åkersvika er ei grunn bukt på østsida av Mjøsa, i kommunene Hamar og Stange i Innlandet. De to elvene Svartelva og Flagstadelva danner hvert sitt delta. Åkersvika blir via disse elvene tilført næringsstoffer fra frodig kulturlandskap på næringsrik berggrunn. Det bidrar til høy biologisk produksjon og stort artsmangfold.

Naturreservatet ble opprettet 26. juli 1974, med en utvidelse i 1984, og en justering av grensa i 1992 i forbindelse med bygging av skøytehallen Vikingskipet til de olympiske leker. Den 22. januar 2016 ble det areal som en firefelts E6 ville dekke tatt ut av reservatet med 126 dekar, og det ble lagt til nye 175,5 dekar, slik at verneområdet nå er på 4.238 dekar. Ved sommervannstand er ca. to tredeler av reservatet åpent vannspeil (Figur 1).

Våren 1974 tok fugleforeningen initiativet til mer systematiske registreringer av fuglelivet i Åkersvika. Denne første runden av trekktelegninger varte til 1978. De to siste årene ble det også telt fugler under høsttrekket. For årene 1979 til 1983 foreligger det mer tilfeldige opplysninger om fugletrekket. Våren 1984 ble de systematiske tellingene tatt opp igjen, og de har fortsatt fram til i dag. Under vårtrekket har tellingene startet 1. april, og det har vært telt fram til 1. juni.

Høsttellingene har startet 1. august og har fortsatt til is og reservatet stort sett er islagt og fuglene har trukket vekk, gjerne en gang i november. Fra 2003 til 2014 ble alle tellingene utført av Kjell A. Kristiansen (Kristiansen 2014). Fra våren 2015 har en gruppe medlemmer av BirdLife Norge, Hamar lokallag stått for tellingene. Telleteamet har i 2023 bestått av Grete Finstad, Brit Rennemo, Monica Rønningstad, Odd Erik Bergundhaugen, Carl Knoff, Morten Brandsnes, Ragnar Ødegaard, Per Jan Hagevik, Kjell Solem, Helge Kapelrud, Lars Kapelrud, Arnfinn Tøråsen og Jon Bekken.

Figur 1. Åkersvika naturreservat med de seks delområdene og de nye grensene fra 22. januar 2016.

Metodikk

Fra 2016 er den ytre delen av Åkersvika delt i tre; mellom bruene (IV i figur 1), ytre del av reservatet (V), kalt Espern indre, og nærmeste del av Mjøsa utenfor reservatgrensa, Espern ytre (VI). Ofte blir det også angitt om observasjoner i Flagstadelvdeltaet er blitt gjort vest eller øst for E6. I hvert av delområdene er det telt fra ett til tre faste observasjonspunkter, som er valgt slik at man har hatt best mulig oversikt, alt etter vannstanden. Det er benyttet teleskop på stativ. God sikt er en forutsetning for telling av fugler over til dels store avstander. En sjelden gang er det nødvendig å utsette telling pga. regn eller tåke.

Hvilke faktorer påvirker antallet fugler i Åkersvika?

Åkersvika er omringet av menneskelig virksomhet, og også i selve reservatet vil turgåere, folk som slipper løs hunder, fiskere på vandring mellom de tillatte fiskesonene, og kano- og kajakkpadlere påvirke hvor fuglene oppholder seg. I 2017 til 2019 medførte forberedelser og bygging av firefelts E6 forstyrrelser og store endringer i områdene langs traséen. Også naturlige faktorer påvirker hvor fuglene oppholder seg. Rovfugler vil kunne skremme fuglene mellom deltaene, og fra deltaene og ut til området ved Vikingskipet, og herfra ut til de ytre områdene.

Det antallet av en art vi observerer rastende er påvirket av en rekke faktorer. Vi kan dele dem inn i:

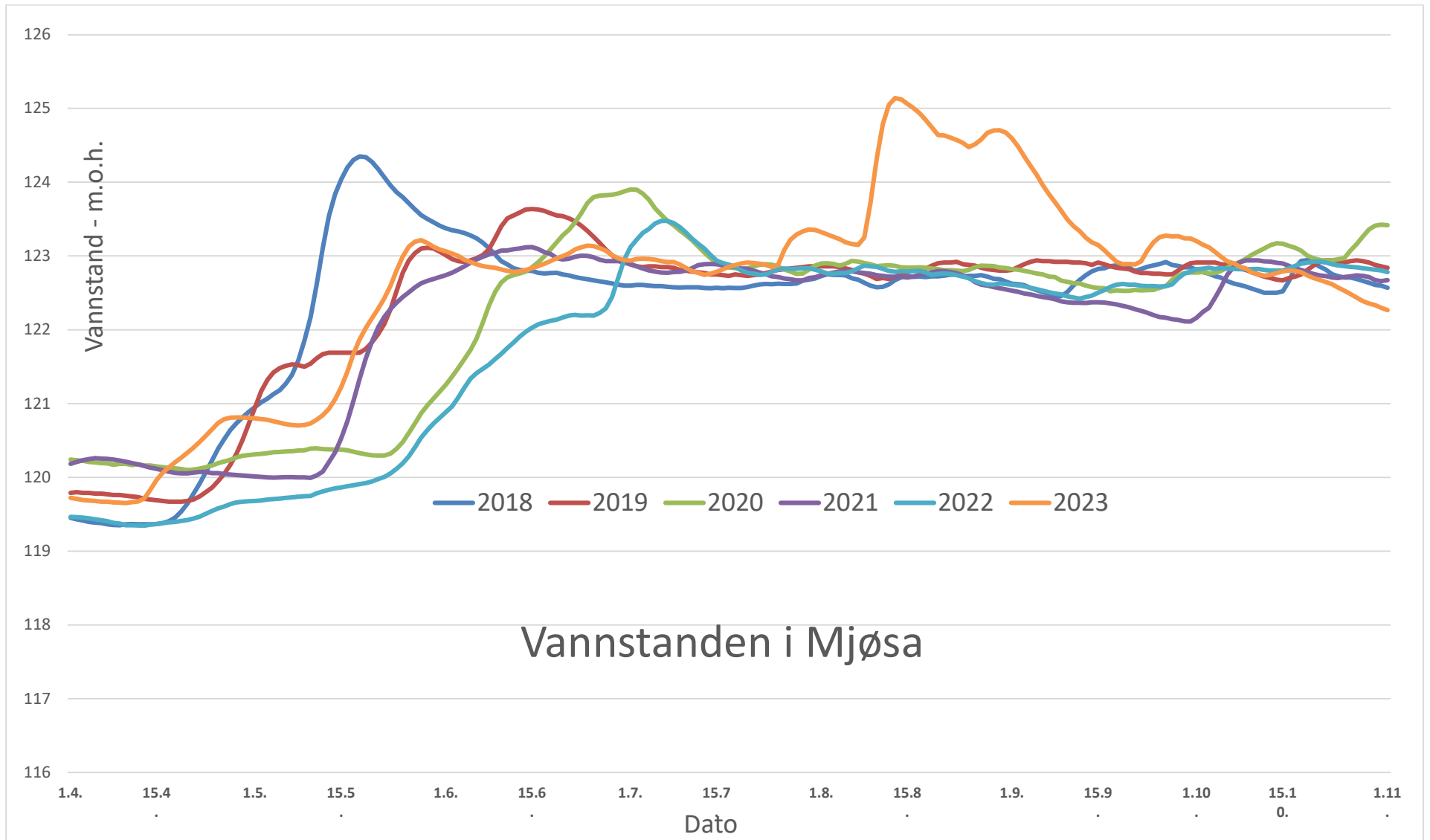
- Årstidenes gang; sein/tidlig vår, tidspunkt for snø- og ismelting og islegging
- Faktorer knyttet til Åkersvika, som vannstand, tilgang på næring, og forstyrrelser fra trafikk, folk og predatorer
- Konkurransen fra andre rasteplasser
- Bestandsstørrelse

Vannstanden i Mjøsa

Figur 2 viser en sammenligning mellom vannstandsutviklingen i sommerhalvåret 2018 til 2023. Når de første trekkende våtmarksfuglene ankommer i mars, er vannstanden lav. Det er vann kun i elveløpene, og mudderflatene er dekt av snø og is. Etter hvert smelter dette, og bunndyrene våkner fra dvalen. Dersom det blir en tørr vår, stopper aktiviteten av bunndyr i mudderet opp. Men når vannstanden gradvis stiger, blir forholdene gunstige igjen, og etter en tid kan vadefuglene finne føde videre innover på høyere nivåer i vika.

Når tellingene begynner i månedsskiftet mars - april, kan det fortsatt være temmelig vinterlig, eller våren kan ha meldt sin ankomst, og strandområdene og deltaene kan for en stor del være snø- og isfrie. I år var det kaldt ved første telling den 2. april, med kun åtte arter av våtmarksfugler til stede. Men bare to dager senere var vårtrekket i full gang, med 22 registrerte arter. Etter kraftig tapping av Mjøsa i løpet av vinteren og med moderate snømengder i fjellet, lar ofte vårflommen vente på seg. Vannstanden er ofte svært lav utover til midten av juni slik også i 2023. Dette lokket enkelte arter av våtmarksfugler til å bygge reir på steiner og små holmer. Disse reirene blir som regel oversvømt.

Dersom vannstanden er lav nok, ned mot 122 m o.h., kan man fra midten av juli og utover forvente rastende vadefugler på vei sørover. Men mye nedbør i slutten av juli hadde allerede sørget for uvanlig høy vannstand, og 7. til 9. august ble Innlandet rammet av ekstremværet «Hans». Etter noen dager steg Mjøsa til 125,14. Dette er et nivå som er mye høyere enn en vanlig vårflom (Figur 2). Vannstanden kom i høst ikke lavere enn 122,8 m, og vadefuglene uteble i stor grad.

Figur 2. Vannstanden i Mjøsa 1. april til 1. november i 2017 - 2023. Kilde: Glommens og Laagens Brukseierforening / Hafslund ECO AS

Den 14. august var begge deltaene helt fylt opp med vann, og det var bare en halv meter klaring under Sælid bru på E6. Foto: JB.

Resultater

Våren 2023 ble det gjennomført 25 tellinger i perioden 1. april til 31. mai, og på høsten ble det utført 32 tellinger fra 1. august til 15. november. Dersom vi ser vår og høst under ett, har vi en rekkefølge for de mest tallrike artene som vist i tabell 1. Mest tallrik (sum av antall observerte individer) var kortnebbgås. Flokker av denne arten raster i reservatet både vår og høst. Siden denne arten opptrer i svært store flokker, kan besøk av én flokk på én telledag være nok til å gi denne arten førsteplass i antall. I år var det flokken på ca. 6.000 fugler i område Espern indre den 4. april som gjorde stort utslag.

Om høsten finner kortnebbgjessene noe mat i Svartelvdeltaet, men det meste av næringen finner de ute på åkrene både nær og lenger unna Åkersvika. Når det er mange gjess til stede, er det stadig små og store flokker som forflytter seg, og ikke sjelden skremmes de opp av turgåere, fiskere og kanopadlere. Største antall i år var ca. 1.000 individer den 4. oktober.

*Tabell 1. De ti tallrikeste artene under tellingene i Åkersvika i 2023.
Tallene viser sum for observerte fugler på telledagene.*

Kortnebbgås	19.807	Brunnakke	1.375
Stokkand	14.615	Grågås	1.185
Kanadagås	8.552	Kvinand	1.046
Krikkand	8.218	Gråmåke	1.004
Fiskemåke	1.597	Hettemåke	972

Nest mest tallrik var stokkand. Størst antall på en telledag under vårtrekket var 588 ind. fordelt på flere delområder den 20. april, og maksimum på høsten var ca. 1.500 ind. i Svartelvdeltaet den 11. oktober.

De første tellingene etter ekstremværet 7.-9. august ble bare kanadagås og stokkand sett i noe antall. Vadefuglene har vært fåtallige i mange år. Dette har sammenheng med både vannstand og bestandsstørrelse. Denne høsten var vannstanden høyere enn vanlig og antallet vadefugler var svært lavt.

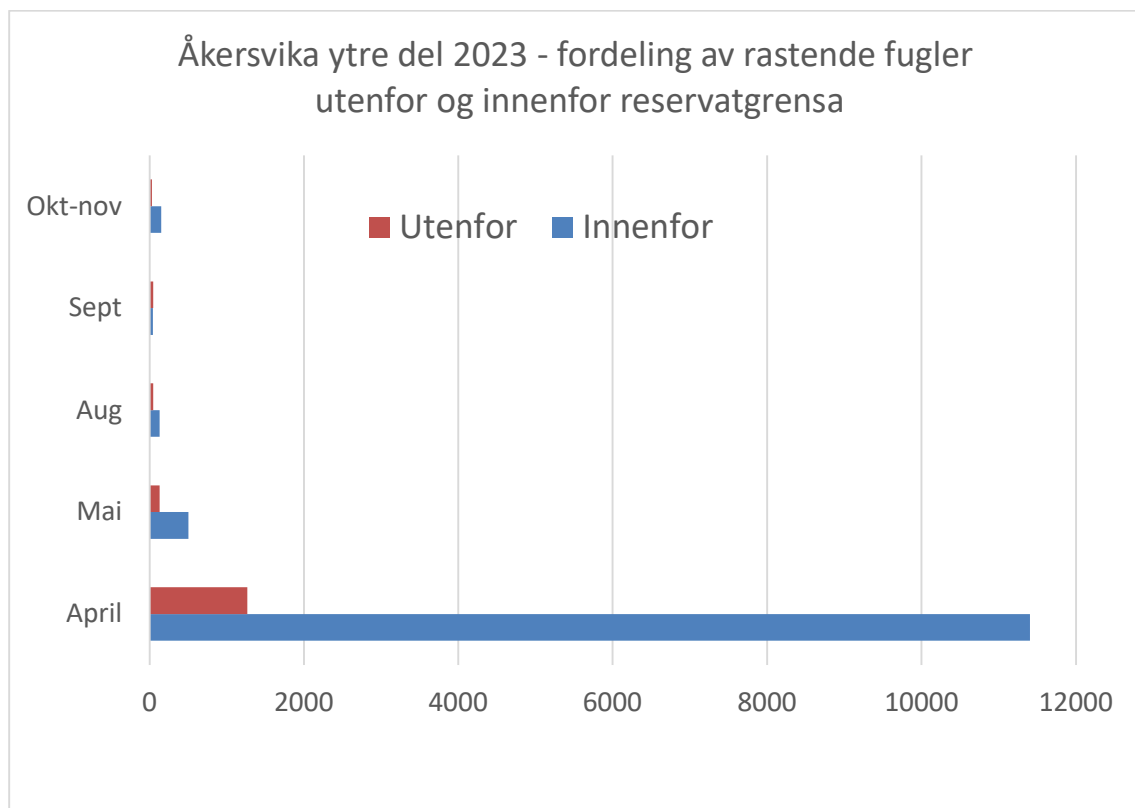
Av de artene som forekommer i noe antall, hadde kortnebbgås, grågås, brunnakke, krikkand, kvinand og uventet nok vipe de høyeste tallene vi har hatt i årene 2015-23. Største vipeflokk var 56 ind. 16. april og 42 ind. 21. mai., med flest fugler henholdsvis i Svartelvdeltaet og i Flagstadelvdeltaet vest.

Ved dammen i Flagstadelvdeltaet øst for E6 hekket både knoppsvane, grågås, sivhøne og sothøne vellykket. Også hettemåke gikk til hekking ved denne dammen, og den 16. juli ble det observert åtte flygedyktige unger. Makrellternene synes ikke å ha hekket på de små holmene i Åkersvika i år, men på taket av et bygg på Midtstranda fikk ett eller flere par fram unger.

Fuglenes bruk av ytre del av Åkersvika

Vi har også i år skilt mellom rastende fugler innenfor og utenfor reservatgrensa i den ytre delen av Åkersvika, delområde V Espern indre og delområde VI Espern ytre. Som vi ser av **figur 3** er det Espern indre som er mest brukt både vår og høst. På våren ble 89 % av individene observert her. Det var de store flokkene av kortnebbgås som oppholdt seg i Espern indre som førte til det dominerende antallet fugler i Espern indre i april. Våren 2022 var fordelingen mellom de to områdene helt annerledes. Kortnebbgjess og også stokkand og gråmåke lå i stor grad i Espern ytre, slik at prosenten for det indre området ble kun 29 %.

Tallet for høsten 2023 var 71 % av fuglene i indre del. For høsten 2022 var tallet 57 %.

Figur 3. Fordeling av rastende fugler innenfor og utenfor reservatgrensa for hver måned. Flokker som er på trekk over er ikke regnet med.

Fugletrekket i 2023 art for art

Beskrivelsen av forekomsten til hver enkelt art baserer seg dels på Hamar lokallags tellinger, dels på observasjoner som er lagt inn i Artsobservasjoner av lokallagets medlemmer og andre utenom de systematiske tellingene. Totalt er det lagt inn vel 5.400 observasjoner fra Åkersvika naturreservat i 2023. Artsrekkefølge og artsnavn følger Artsdatabanken.no pr. februar 2024.

Etter artsnavnene står artenes plassering på rødlista, lista over truede arter i Norge (Artsdatabanken 2021). Hekkeplasser, rasteplasser og overvintringsområder til mange av våtmarksfuglene er under sterkt press. Hele 30 av de 69 artene som ble påvist i Åkersvika i 2023 står på rødlista. De ulike rødlistekategoriene er:

LC <i>Livskraftig</i> , ikke på rødlista	EN <i>Sterkt truet</i>
NT <i>Nær truet</i>	CR <i>Kritisk truet</i>
VU <i>Sårbar</i>	

To av gåseartene står på fremmedartslista (Artsdatabanken 2023). Kanadagås er en innført art som står i kategorien HI *Høy risiko*, mens snøgås er en sjelden gjest som antas å være etterkommer etter rømte parkfugler. Den står i kategori LO *Lav risiko*.

KANADAGÅS (HI)

Arten var til stede fra 4.4. og utover våren med et største antall på 59 ind. den 11.4. I mai ble det kun sett ensifrede antall. Maks. antall rapportert hver måned utover var 47 i juni, 84 i juli, 303 i august, 500 i september og 615 ind. i oktober. Fuglene hviler og overnatter stort sett i Svartelvdeltaet, og små og store flokker flyr til og fra på vei til matleting ute på jorder både nær og lenger unna vika. Så seint som 23.11. ble minst 500 ind. sett i Espern indre, og den 6.12. fløy ca. 40 ind. over Bekkelaget i Stange i retning Mjøsa. Ungekull ble ikke registrert i år.

HVITKINNGÅS (LC)

På våren ble arten sett fra 4.4. til 23.5., med maks. antall 31 ind. den 10.4. Under høsttrekket dukket den første gåsa opp 2.9. Flokken som gjerne holder til på Koigen i Hamar er periodevis innom Åkersvika, særlig Svartelvdeltaet. Det største antallet var ca. 230 ind. 25. og 26.9. Den siste flokken på 89 ind. ble sett i Svartelvdeltaet 23.10.

SNØGÅS (LO)

Et ind. holdt seg sammen med rastende kortnebbgjess rundt om på Hedmarken fra 2.4. til 5.5. Den 4. og 17.4. var den innom som ny art for Åkersvika.

GRÅGÅS (LC)

På våren var arten til stede særlig i Espern indre fra 25.3. og utover, med maks antall 115 ind. den 10.4. På sensommer/høst ble arten sett fra 15.8. til 8.10., oftest i Svartelvdeltaet. Maks. antall var 136 ind. den 19.9. Hekking: Et par hekket i Flagstadelvdeltaet øst for E6. De hadde 6 unger, deler av kullet ble først sett 20.5. Alle ungene var fortsatt i live 16.7. Grågås hekket her for første gang i 2019, men det var ingen tegn til hekking i 2020-21. I 2022 hekket et par her igjen.

KORTNEBBGÅS (LC)

Den første flokken på 50 ind. ble sett over Åkersvika på trekk mot nord allerede 21.3. Den 4.4. rastet to kjempeflokker på ca. 2.500 og 3.500 individer i område Espern indre. De to neste dagene var ca. 2.000 fugler til stede. Flokker av tilsvarende størrelse og sikkert delvis de samme fuglene ble i samme periode sett på Starene og i område Gilllundstranda–Staurstranda i Stange. Videre utover mot slutten av april flyttet aktiviteten seg gradvis over fra Espern til Svartelvdeltaet, med varierende antall opptil 500 ind. Fuglene bruker Åkersvika som hvile- og overnattingsplass og flyr ut på åkrene og

beiter. Den 26.4. kom nye flokker til og det ble observert hele 2.300 ind. i deltaet. Etter hvert avtok antallet til 1.500 ind. den 2.5. og rundt 100 ind. rundt midten av mai. Den siste fuglen ble sett 23.5.

TAIGASÆDGÅS (EN)

Én til to ind. ble observert i Svartelvdeltaet flere ganger 25.9. til 25.10. Den 28.-29.10. ble det sett 4 ind. av denne sjeldne gåsearten. De blir som regel sett sammen med kortnebbgjess.

UBESTEMT TAIGA-/TUNDRASÆDGÅS

Et ind. ble observert i Svartelvdeltaet den 22.4. og to ind. samme sted 2.5.

TUNDRASÆDGÅS (VU)

Et ind. ble sett sammen med kortnebbgjess i Svartelvdeltaet 16. og 22.4.

TUNDRAGÅS (LC)

Et ind. ble sett i Svartelvdeltaet og ved Vikingskipet i perioder 16.4. til 3.5. Den 17.4. ble 4 ind. observert i deltaet. Ganske uventet ble en ung fugl (2K) sett i de samme delområdene 6.-11.7.

KANADAGÅS x HVITKINNGÅS krysning

En slik krysning ble sett i Svartelvdeltaet i perioden 27.9. til 10.10.

KANADAGÅS x GRÅGÅS krysning

En slik krysning ble sett regelmessig i Svartelvdeltaet hele høsten fra 11.8. til 17.11. Den 28.9. ble det rapportert 2 ind.

KNOPPSVANE (LC)

Den første knoppsvanen ble sett i Espern indre allerede 28.2. Fra 26.3 og utover ble 1 til 4 ind. sett i flere av delområdene. Den 17.4. ble 3 par, pluss en voksen og en ung fugl (2K) sett i Svartelvdeltaet. Den 12.6. ble til sammen 12 ind. sett i reservatet. Maksimum på høsten var 14 ind. i Svartelvdeltaet 7.9. Hekking: Paret som i flere år har hekket i Flagstadelvdeltaet i dammen øst for E6 hadde unger i reiret fra 8.6. Alle de 3 ungene vokste opp. I begge Kåteruddammene ble det også observert svaner på reir, men begge hekkingene synes å ha blitt oppgitt på et tidlig tidspunkt.

Knoppsvaneparet i den østre Kåteruddammen inspiserte hekkeplassen allerede den 4. april. Foto: Morten Brandsnes.

SANGSVANE (LC)

Arten ble sett i Åkersvika fra 26.3. til 25.10. I juni ble det kun gjort 2 observasjoner. Fra våren og utover ble det kun sett ensifrede antall, men i perioden 13.9. ble det flere ganger sett til sammen fra 26 til 36 ind.

GRAVAND (LC)

Under vårtrekket fra 12.4. til 6.5. ble 1-2 ind. sett flere ganger i ulike delområder.

KNEKKAND (EN)

En hann ble sett i perioden 26.4. til 16.5., oftest i dammen øst for E6 i Flagstadelvdeltaet. Tre ganger ble det også sett en hunn her, og den 11.5. ble to par sett samme sted.

SKJEAND (VU)

Under vårtrekket ble 1 til 2 ind. sett i ulike delområder fra 22.4. til 23.5. På høsten ble 1 til 4 hunnfargede fugler sett fra 7.9. til 22.10. vesentlig i Svartelvdeltaet.

SNADDERAND (NT)

Den 12.-15.4. ble det sett opptil 3 par i Espern indre og ytre. I perioden 23.4. til 9.5. ble det sett enkelthanner og par i ulike delområder, særlig i dammen øst for E6 i Flagstadelvdeltaet. Den 4.5. lå det 2 par i samme delta vest for E6.

BRUNNAKKE (LC)

Arten var til stede under vårtrekket fra 4.4. til 25.5., med maks. antall 126 ind. fordelt på 3 delområder den 23.4. I juli-august ble det sett 1-5 ind. Fra 27.8 økte antallet igjen til 22 ind., men det varierte mye, med hele 110 ind. i Svartelvdeltaet den 13.10. De ni siste fuglene ble sett 12.11.

STOKKAND (LC)

Flokker har de siste årene vært til stede i Mjøsa hele vinteren. I januar var det 50 til 80 ind. til stede på Koigen i Hamar, og nyttårsaften var det ca. 300 stokkender der. Allerede 22.3. var 18 ind. på plass i Espern indre. Varierende antall rastet her og i de andre delområdene utover våren, med maks. antall 588 ind. den 20.4. fordelt på flere delområder. Utover i mai var hovedtrekket over, men det var fortsatt opptil til sammen ca. 50 ind. i reservatet enkelte dager. Også i juni-juli ble det sett flokker på 15 til 35 ind. enkelte dager. På denne tida er naturligvis hannene i stort flertall. Høsttrekket starter tidlig, med 100 ind. allerede 11.8. og 175 ind. 16.8. Antallet stokkender ved de ulike tellingene varierer mye, for flokkene finner dels mat i vika, dels drar ut i åkerlandet rundt og spiser spillkorn og korn i partier med legde. Det var ca. 530 ind. den 13.9., ca. 1.500 ind. den 11.10. og 690 ind. den 8.11. De siste fire stokkende ble observert i Espern indre 17.11.

Hekking: Det første kullet på tre unger ble sett Svartelvdeltaet først den 5.7. Den 8.7. ble en hunn med 6 unger sett i Flagstadelvdeltaet vest for E6.

KRIKKAND (LC)

Under vårtrekket var arten til stede fra 6.4., først i ytre del av vika, senere i alle delområder. Maks. antall var 926 ind. fordelt på fem delområder den 26.4. Etter 10.5. ble det stort sett kun sett ensifrede antall, og 21.5. ble de siste 4 fuglene sett i mai. I juni ble det kun gjort 6 obs. av 1 til 4 ind. Utover i august økte antallet på høsttrekk, og maks. antall var hele 850 ind. i Svartelvdeltaet den 11.10. Så seint som 12.11. var det fortsatt 138 ind. her.

TAFFELAND (LC)

1 til 5 ind. besøkte ytre del av Åkersvika, Espern indre og ytre, fra 20.4. til 1.5. Det var 4 hanner og 1 hunn. På høsten ble en hann sett i Svartelvdeltaet 27.9.

TOPPAND (LC)

Arten var til stede på vårtrekk fra 7.4. til 26.5. De fleste observasjonene ble gjort i Espern indre, med maks. antall 51 ind. den 23.4. Én observasjon i juni og to i juli. Under høsttrekk var arten til stede noe uregelmessig fra 12.8. til 25.10. Største flokk var på 8 ind.

BERGAND (EN)

Kun én høstobservasjon i år; 2 ind. i Svartelvdeltaet den 8.10.

ÆRFUGL (VU)

En hann rastet i ytre del av Åkersvika den 23.4. og 9.5, både i ytre og indre del av Espern. Den 21.5. ble 3 hanner og 3 hunner sett sammen med en praktærfugl hann i Espern ytre.

PRAKTÆRFUGL (LC)

Ny art for Innlandet: En praktærfugl hann rastet sammen med 6 ærfugl i Espern ytre den 21.5.

SVARTAND (VU)

To par kom og landet i område Espern indre den 11.5., og et par rastet i område Vikingskipet den 14.5. På seinhøsten rastet en flokk på hele 49 ind. ved Vikingskipet den 12.11.

KVINAND (LC)

Det er gjerne noen få kvinender i åpent vann i Mjøsa gjennom vinteren. I Åkersvika var arten til stede fra 24.3. til 12.11. Største antall under vårtrekket var 88 ind. fordelt på flere delområder. Utover høsten ble arten oftest sett i de to deltaene, mest i ensifrede antall, med maks. antall 15 ind. i Svartelvdeltaet den 30.8.

Hekking: Det første kullet på 6 unger ble sett i Svartelvdeltaet den 18.5. Senere ble kull sett også i den østre Kåteruddammen og i dammen i Flagstadelvdeltaet øst for E6.

Kvinand hunn med to unger i Svartelvdeltaet 24. mai. Foto: Kjell A. Kristiansen.

LAKSAND (LC)

Arten ble observert i reservatet hele sesongen fra 10.2. til 17.11. Maks. antall på våren var den 23.5. med til sammen 62 ind., med størst antall i Svartelvdeltaet. På denne tida jakter endene på karpefisk som går oppover elvene for å gyte. På høsten var antallet stort sett énsifret, med maks. antall 12 ind. fordelt på flere delområder.

Hekking: En hunn med 6 unger ble observert i Svartelvdeltaet 9.7.

SILAND (LC)

Som tidligere har arten opptrådt fåtallig, i perioden 20.4. til 30.5. for det meste i ytre del og ved Vikingskipet. Maks antall var 10 ind. den 16.5. Én observasjon av enkeltfugler i hver av månedene juni, august, september og november.

VANNRIKSE (VU)

Et ind. ble registrert ved lydytringer ved østre Kåteruddam 23.-25.5.

SIVHØNE (VU)

Arten var tidlig på plass i år; 1 ind. øst for E6 i Flagstadelvdeltaet ved Sælid bru 9.4. Utover våren ble 1 til 2 ind. stadig sett i dammen i dette området. En fugl ble oppdaget på reir 30.5., og den 2.8. svømte paret rundt med 1 unge, senere 2 unger. Siste observasjon var 26.9. Fra 19.5. og utover ble 1-2 ind. sett i de to Kåteruddammene i Svartelvdeltaet. Her har fuglene rikelig med skjul, og blir ikke så ofte observert. Det ble ikke observert unger her.

SOTHØNE (VU)

I år ble arten sett i dammen øst for E6 i Flagstadelvdeltaet fra 28.4. Først 1 til 2 ind., den 30.5. 4 ind. Rugende fugl ble oppdaget den 4.6., og den 24.6. ble 6 nyklekte unger observert. I august da regnflommen Hans oversvømte hele området, ble opptil 5 voksne og 15 unger sett på jordet nord for dammen. Siste observasjon var 6 ind. i samme delta vest for E6 den 4.10.

TRANE (LC)

Tranene bruker ikke Åkersvika i særlig omfang, det vanligste er flokker som passerer over området. Den 4.5. rastet 2 ind. i Svartelvdeltaet, og to dager senere ble det observert 1 ind. her.

TOPPDYKKER (LC)

Arten var sammenhengende til stede i Espern indre fra 18.4. til 11.5. Maks. antall var 12 ind. den 1.5. Under høsttrekket rastet en ungfugl (1K) i Svartelvdeltaet den 24.8.

HORNDYKKER (VU)

Under vårtrekket var arten til stede fra 20.4. til 7.5. Største antall var 12 ind. den 23.4. Dette i stor kontrast til 2022, da ble arten ikke sett under vårtrekket. I perioden 13.8. til 3.9. ble det gjort 5 observasjoner av 1-2 ind. i Svartelvdeltaet og i Flagstadelvdeltaet øst for E6.

TJELD (NT)

Arten var til stede i reservatet fra 2.4. til 16.8. Tidlig i sesongen holdt fuglene til i område Espern indre, senere også mellom bruene og ved Vikingskipet. Størst antall var det 9.5., med et par med reir og ytterligere 9 ind. i område Vikingskipet. Det ble ikke rapportert ungekull.

Hekking: Et par forsøkte å hekke på jordhaug etter graving i område Vikingskipet, men reiret ble tatt av flommen.

TUNDRALO (LC)

En voksen fugl fløy over Svartelvdeltaet den 19.7. og 5 ungfugler (1K) fløy over samme område den 28.9. I begge tilfeller gjorde fuglene runder, men vannstanden var for høy til at de fant egnede næringssøksområder.

HEILO (NT)

Et ind. fløy over område Espern indre den 20.4. Den 26.4. rastet 4 ind. i Svartelvdeltaet, og den 10.9. rastet 5 ind. samme sted.

SANDLO (LC)

Under vårtrekket ble den første sandloen sett allerede 23.3. i Espern indre. Etter litt uregelmessig og fåtallig forekomst i alle delområder utover våren, rastet 20 ind. i område Vikingskipet den 7.5. og samme antall i Svartelvdeltaet 18.5. Siste vårobservasjon var 20.5. Unge (1K) enkeltindivider søkte næring på grusflata på Espern, mellom asfalt og plenarealer 30.7. og 17.9. Den 12.8. rastet 1 ind. i Flagstadelvdeltaet, og den 15.9. ble en flokk på 27 ind. observert i flukt over Svartelvdeltaet.

DVERGLO (VU)

Arten ble sett under vårtrekket i ulike deler av reservatet fra 12.4. og utover. Maks. antall var 14 ind. i Svartelvdeltaet 3.5. De siste 5 ind. ble sett samme sted 23.5.

VIPE (CR)

Denne etter hvert kritisk truede arten ble observert på vårtrekk fra 4.4. og utover. Største antall var 56 ind. 16.4. og 42 ind. 21.5., med flest ind. hhv. i Svartelvdeltaet og i Flagstadelvdeltaet vest. Arten ble sett utover til 18.6., men hekking ble ikke påvist. To unge fugler (1K) holdt 13.8. til på flomjordet på Sælid (ved Flagstadelvdeltaet øst), og 1 ind. ble sett i Svartelvdeltaet den 4.10.

SMÅSPOVE (NT)

Denne arten har et konsentrert trekk fra 4. til 16.5. De fleste observasjonene ble gjort i område Espern indre, og største flokk var 32 ind. den 9.5. Ingen høstobservasjoner.

STORSPOVE (EN)

Arten rastet fra 8.4. til 18.5., de ble først sett i område Espern indre, senere også i område Vikingskipet og i Svartelvdeltaet. Maks. antall var 97 ind. den 18.4. fordelt på tre delområder. Ingen høstobservasjoner.

LAPPSPOVE (LC)

Et ind. rastet i område Espern indre den 9.5. og kanskje samme fugl ble observert mellom bruene 12.5.

Lapspove sammen med brushane den 9. mai. Foto: Kjell A. Kristiansen.

SVARTHALESPOVE (CR)

To ind. av underarten islandica søkte næring i område Vikingskipet den 2.5. Et ind. ble sett i Svartelvdeltaet den 4.5., og den 10.5. ble igjen 1 ind. sett på Espern indre.

STEINVENDER (NT)

Et ind. søkte næring mellom bruene 14.5.

ENKELTBEEKKASIN (LC)

Dette er en art som bare i liten grad fanges opp når man teller fugler med teleskop. For det meste ferdes den godt kamuflert i høy vegetasjon, men den kan også gå ut på mudderflatene sammen med andre vadefugler. På vårtrekk ble arten sett 11.4. til 13.5. I perioden 16. til 26.4. var det uvanlig mange ute på mudderflatene i Svartelvdeltaet, med maks. antall 36 ind. den 20.4. Én observasjon i juni, to i juli, én i august og én i september.

STRANDSNIPE (LC)

Arten var til stede hele sesongen fra 29.4. til 8.9., innom alle delområder. Størst antall var 25 ind. i område Vikingskipet 8.5. I Svartelvdeltaet ble et par sett med spill og kurtise/parring. De hekket trolig her, for 9.7. ble det sett minst 2 ind., hvorav en ungfugl av året.

SKOGSNIPE (LC)

Arten rastet under vårtrekk fra 9.4. til 12.5., fordelt på alle delområder. Maks. antall var 51 ind. den 30.4., fordelt på tre delområder. I august ble det gjort tre observasjoner av 1-3 ind.

GRØNNSTILK (LC)

Arten rastet under vårtrekk fra 26.4. til 2.6. Flest fugler var det den 16.5. med 95 ind. i Svartelvdeltaet og 34 ind. i Flagstadelvdeltaet vest. Videre utover i sesongen ble det sett 1-4 fugler i juni (1 obs.), i juli (6), i august (7), og i september (1).

RØDSTILK (NT)

Arten rastet under vårtrekk fra 24.4.-25.5. Det var stort sett lave antall, flest var det den 10.5. med 11 ind. i område Vikingskipet og 5 ind. mellom bruene. Etter dette ble enkeltfugler sett 7.6., og 2 ind. rastet i Svartelvdeltaet 11.8.

GLUTTSNIPE (LC)

Arten rastet på vårtrekk fra 20.4. til 23.5. Høyeste antall var til sammen var 55 ind. fordelt på tre delområder den 7.5. Den 5.7. ble 1 ind. sett i Svartelvdeltaet. Fra 5. til 19.8. ble enkeltfugler sett for det meste samme sted, og den 15.8. ble 4 ind. sett i Flagstadelvdeltaet øst for E6.

BRUSHANE (VU)

Under vårtrekket ble arten sett fra 5. til 21.5. i flere av delområdene, mest i område Vikingskipet. Maks. antall var 40 ind. her den 7.5. Dette var ti ganger flere enn under vårtrekket i fjor. Under høsttrekket var vannstanden for høy, og arten var langt mer fåtallig enn i fjor, med forekomst 23.7. til 7.9. med maks. 10 ind.

TEMMINCKSNIPE (LC)

Arten rastet 9.-19.5., de mest brukte delområdene var mellom bruene og Svartelvdeltaet. Maks. antall var 19 ind. den 18.5. Maks. antall i fjor var 22 ind. samme dato.

MYRSNIPE (LC)

Under vårtrekket 7.-24.5. rastet arten først i områdene Espern indre og mellom bruene, og etter hvert som Mjøsa steg i Svartelvdeltaet. Maks. antall var 29 ind. fordelt på tre områder den 16.5. På høsten ble vannstanden aldri ideell for småvadere. Et ind. ble sett 16.8. og 2 ind. ble sett 17.9.

DVERGSNIPE (LC)

Meget beskjeden forekomst i år - et ind. rastet i Svartelvdeltaet den 18.5.

SVARTTERNE (LC)

En ivrig næringssøkende svarterne ble sett og fotografert av flere i område Vikingskipet den 7.7.

RØDNEBBTERNE (LC)

En flokk på 10 ind. fløy over område Vikingskipet den 11.5. og et ind. søkte næring i Flagstadelvdeltaet øst for E6 den 10.6.

MAKRELLTERNE (EN)

Arten ble sett i beskjedne antall fra 1.5. til 24.8. Utover i mai ble det sett 1 til 4 ind. i hvert delområde. Den 21.5. ble det sett til sammen 9 ind. fordelt på 4 delområder, men her kan fugler være telt dobbelt, siden de flytter seg raskt mellom områdene.

Hekking: Et par gjorde hekkeforsøk i område Vikingskipet, men dette reiret lå lavt og ble ødelagt av flommen. Minst et par hekket på taket av Recab/Plantasjen-bygget på Midtstranda. Den 26.6. ble voksenfugler sett med mat i nebbet, og 17.7. ble minst to flygedyktige unger observert.

DVERGMÅKE (VU)

Kun én observasjon i år; en voksenfugl i område Vikingskipet den 9.5.

HETTEMÅKE (CR)

Arten ankom Åkersvika så tidlig som 22.3. med 1 ind. i område Espern indre. Høyeste antall var 115 ind. i samme område den 10.4. Dette er flere fugler enn fjoråret (77 ind.), men færre enn i 2021 (127 ind.).

Hekking: Ved dammen øst for E6 i Flagstadelvdeltaet gikk noen få par til hekking. Ruging ble observert fra 19.5. Antall voksenfugler varierte med ca. 20 som et maksimum. Den 16.7. ble det observert 8 flygedyktige ungfugler, og dette var også siste observasjon av arten i reservatet. Et ind. i område Espern yte 30.8. På Koigen i Hamar ble arten sett fåtallig til midt i oktober.

Tre av de unge hettemåkene som holdt til i dammen øst for E6 16. juli. Foto: Kjell A. Kristiansen.

FISKEMÅKE (VU)

Arten holder til rundt Hamar gjennom vinteren, i hvert fall så lenge det er åpent vann i Mjøsa. Ved Hamar brygge og Koigen er det mange som forer stokkender og andre fugler, og her ble det både ved årets start og årets slutt sett ca. 30-40 fiskemåker. I Åkersvika ble arten sett fra 23.3. til 17.11. Maks. antall på våren var 175 ind. den 23.4., fordelt på 5 delområder. Dette er et vesentlig lavere tall enn i 2022 med 366 ind. den 26.4. Under høsttrekket var største antall beskjedne 9 ind. 1.10. i Svartelvdeltaet. Maks. antall i høsten 2022 var 50 ind.

Hekking: Den 21.5. så 4-5 ind. ut til å ligge på reir på forhøyninger i Flagstadelvdeltaet vest. Eneste observasjon av unger/ungfugl var 1 ind. i område Vikingskipet 8.7. Det er sannsynlig at denne er klekt i reservatet.

GRÅMÅKE (VU)

Arten holder til rundt Hamar gjennom vinteren, i hvert fall så lenge det er åpent vann i Mjøsa. En stor del av gråmåkene i Åkersvika er unge, ikke-hekkende fugler som hviler i de store åpne områdene, og som søker næring der de kan finne det; henlagt fangst etter sportsfiskere, spill fra næringsmiddelindustri, matrester i veikant og på søppelfyllinger, osv. Allerede årets første dag ble 11 ind. observert mellom bruene, og årets nest siste dag hvilte 7 ind. i område Vikingskipet. Antall ind. på våren varierte mye, med maks. 98 ind. 4.4. og 96 ind. 23.5. Dette er mye lavere tall enn 420 ind. fordelt på to delområder 3.5. i fjor. Også på høsten var det færre gråmåker; maks. 27 ind. 12.9., mot opptil 110 ind. i fjor høst.

SVARTBAK (LC)

Arten ble observert i lite antall fra 2.4. til 9.7., fordelt på områdene Espern indre og Vikingskipet. Maks. antall var 5 ind. i Espern indre den 7.5.

SILDEMÅKE (LC)

Den første sildemåka ble sett i Espern indre den 26.3. Arten ble sett i for det meste beskjedne antall gjennom sesongen fram til 30.8. Maks. antall var til sammen 19 til 23 ind. sett i ulike delområder. Hekking: Varslende fugler ble som tidligere sett på Midtstranda, hvor et antall par hekker på taket av forretnings- og industribygg. Den 6.8. ble 21 varslende voksenfugler og 15 tiggende ungfugler observert i Espern indre. Kanskje var dette omtrent hele den samlede lokale bestanden av arten.

LOMVI (CR)

Et ind. i område Espern indre 24.9 og et ind. i Svartelvdeltaet 9.10.

SMÅLOM (LC)

På våren ble 1-2 fugler sett fra 28.4. til 4.6., de fleste i Espern indre. Den 13.5 ble det sett 5 ind. her. Den 31.7. til 19.8. ble det sett 1-2 ind. i flere delområder, og den 15.8. lå det hele 7 ind. i Svartelvdeltaet.

STORLOM (LC)

På vårtrekk ble arten sett fra 20.4. til 25.5. i Espern indre, mellom bruene og ved Vikingskipet. Maks. antall var 10 ind. den 1.5. i Espern indre. Videre utover ble arten sett 17.6. og uregelmessig i perioden 1.7. til 3.9. i Espern indre og i område Vikingskipet. Maks antall var 7 ind. den 2.8.

STORSKARV (NT)

Arten ble sett i beskjedne antall i alle delområder fra 21.4. til 30.5. og igjen fra 9.7. til 29.10. Maks. antall var 12 ind. den 17.9. fordelt på fem delområder.

GRÅHEGRE (LC)

Arten er sett i lite antall i alle delområder i perioden fra 2.4. til 12.11. Mens det i fjor ble sett opptil 12 ind. i Svartelvdeltaet, ble det i år ikke sett mer enn 3 ind. sammen i et delområde.

FISKEØRN (VU)

Arten fisket i reservatet fra 20.4. til 2.8. Det ble gjort til sammen 27 observasjoner, kun to ganger 2 ind. sammen. Aktiviteten var vesentlig større i 2018 og 2019 med hhv. 67 og 70 observasjoner.

SIVHAUK (NT)

Det ble gjort 24 observasjoner særlig i Svartelvdeltaet fordelt på alle måneder fra 17.4. til 10.9. Dette er dobbelt så mange observasjoner som i fjor, men få i forhold til 2017 (40) og 2018 (34).

HAVØRN (LC)

Det ble gjort ti observasjoner fra 1.1. til 29.10, sju av dem i september-oktober. De fleste er sett i Svartelvdeltaet. Der alder er angitt, er det voksne fugler som er registrert.

Hunnfarget sivhauk i Svartelvdeltaet 17. juli. Foto: Helene Svanå.

Litteratur

Artsdatabanken (2021). Resultater. Norsk rødliste for arter 2021.

<https://www.artsdatabanken.no/rodlisterforarter2021/Resultater>

Artsdatabanken (2023). Fremmedartslista 2023.

<https://artsdatabanken.no/lister/fremmedartslista/2023?TaxonRank=tv>

Bekken, J. 2015. Fugletrekket i Åkersvika naturreservat 2015. Rapport til Fylkesmannen i Hedmark. 15 s.

Bekken, J. 2016. Fugletrekket i Åkersvika naturreservat 2016. Rapport til Fylkesmannen i Hedmark. 16 s.

Bekken, J. 2017. Fugletrekket i Åkersvika naturreservat 2017. Rapport til Fylkesmannen i Hedmark. 18 s.

Bekken, J. 2018. Fugletrekket i Åkersvika naturreservat 2018. Rapport til Fylkesmannen i Hedmark. 18 s.

Bekken, J. 2019. Fugletrekket i Åkersvika naturreservat 2019. Rapport til Fylkesmannen i Hedmark. 20 s.

Bekken, J. 2021. Fugletrekket i Åkersvika naturreservat 2020. Rapport 3-2021 Statsforvalteren i Innlandet. 18 s.

Bekken, J. 2022. Fugletrekket i Åkersvika naturreservat 2021. Rapport 6-2022 Statsforvalteren i Innlandet. 19 s.

Bekken, J. 2023. Fugletrekket i Åkersvika naturreservat 2022. Rapport 3-2023 Statsforvalteren i Innlandet. 20 s.

https://www.statsforvalteren.no/contentassets/b0e5431681db452b948ef69cdba3d91b/fugletrekket-i-akersvika-naturreservat-2022_210423.pdf

Kristiansen, K.A. 2014. Fugletrekket i Åkersvika Naturreservat 2014. Rapport til Fylkesmannen i Hedmark. 17 s.

Maartmann, E. 1974. Registrering av fuglelivet i Åkersvika 1974. *Kornkråka* 4 (nr. 3/4): 5-9.

